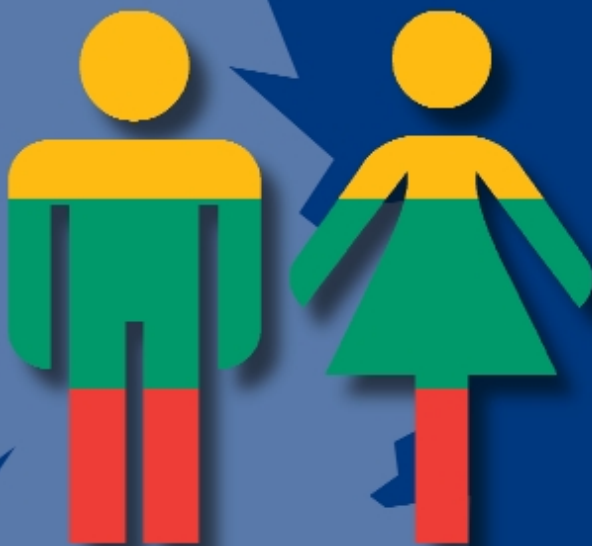

dti

DARBAS JUNG TINĖJE KARALYSTĖJE

Kokios jūsų teisės, kur kreiptis
pagalbos ir patarimų

VADOVAS DARBUOTOJAMS IŠ LIETUVOS

2004 m. gegužės 1 dieną Lietuva tapo Europos Sąjungos nare. **Kadangi esate Lietuvos pilietis, turite teisę dirbti Jungtinėje Karalystėje. Įsidarbinę naujoje darbovietėje, Vidaus reikalų ministerijai kuo greičiau turite pateikti prašymą užregistruoti jus pagal darbuotojų registracijos schemą WRS (Worker Registration Scheme).**

Vienas iš būdų susirasti darbą Jungtinėje Karalystėje – pasinaudoti laikinųjų darbinimo agentūrų, įsikūrusių Lietuvoje arba Jungtinėje Karalystėje, paslaugomis. Jei planuojate susirasti darbą tokiu būdu, šiame lankstinuke rasite informacijos apie tai, ką turėtumėte padaryti prieš išvykdami iš Lietuvos, kokios yra jūsų teisės Jungtinėje Karalystėje; taip pat čia pateikta svarbių Lietuvos ir JK institucijų kontaktinė informacija.

Šiame lankstinuke aptarti tik svarbiausi klausimai, todėl prieš išvykstant iš Lietuvos rekomenduojama kreiptis į kurį nors Lietuvos darbo biržos EURES biurą (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Utenos, Tauragės ar Alytaus). Jungtinėje Karalystėje patarimo galite kreiptis į Acas (Advisory, Conciliation and Arbitration Service – patariamąją sutaikinimo ir arbitražo tarnybą) arba į TUC (Trades Union Congress – profesinių sąjungų kongresą) – tam jūs neturite būti kurios nors Didžiosios Britanijos profesinės sąjungos narys. Dar viena institucija, į kurią galite kreiptis pagalbos, yra CABx (Citizens Advice Bureaux – patarimų piliečiams biuras). Naudinga kontaktinė informacija pateikta šios lankstinuko pabaigoje.

Kaip užsiregistruoti darbui Jungtinėje Karalystėje?

Įsidarbinę Jungtinėje Karalystėje, kuo greičiau turite užpildyti prašymo formą WRS, nurodydami savo vardą, pavardę, adresą, gimimo datą, tautybę ir informaciją apie įsidarbinimą. Prašymo formą ir daugiau informacijos galite gauti paskambinę telefonu **08705 210 2224** arba apsilankę svetainėje **www.ind.homeoffice.gov.uk** ar **www.workingintheuk.gov.uk**.

Su pirmuoju prašymu turite atsiųsti ir savo darbdavio laišką, patvirtinantį, kad dirbate jo įmonėje, dvi paso nuotraukas, savo pasą arba ID kortelę ir 50 svarų sterlingų mokesčio kvitą. Jei prašymo nepateiksite per vieną mėnesį nuo įsidarbinimo pradžios, būsite laikomi dirbančiu nelegaliai.

Kas yra laikinojo įdarbinimo agentūros?

Laikinojo įdarbinimo agentūros aprūpina darbuotojais „įmones-vartotojus“ (user companies). Agentūra įdarbina darbuotojus, moka jiems darbo užmokestį, gali suteikti gyvenamąją vietą, pasirūpinti nuvežimu į darbo vietą ir parvežimu. Tačiau faktiškai darbas yra atliekamas įmonei-vartotojui, kuri ir sprendžia, kaip darbas yra atliekamas. Todėl jei sutartį sudarote su laikinojo įdarbinimo agentūra, ji moka jums darbo užmokestį, atskaičiuodama visus reikalingus pajamų ir valstybinio draudimo mokesčius. Agentūra būna sudariusi sutartį su įmone, kuriai siunčia laikinus darbuotojus. Jūs dirbsite toje įmonėje, o jos administracija jus kontroliuos ir jums vadovaus.

Ar galima sudaryti tiesioginę sutartį su įmone-vartotoju?

Taip, pagal JK ir Lietuvos įstatymus laikinojo įdarbinimo agentūra negali tam trukdyti.

Ar galima pakeisti darbą?

Taip. Artimiausias įdarbinimo centras Jobcentreplus gali padėti susirasti jums nuolatinį arba laikiną darbą. Atminkite, kad pakeitę darbą turėsite iš naujo užsiregistruoti Vidaus reikalų ministerijoje.

Jungtinės karalystės darbo teisė

Kiek man bus mokama už darbą?

Visi darbuotojai, sulaukę 18 metų ir vyresni, turi teisę į **valstybinį minimalų darbo užmokestį (NMW – National Minimum Wage)**. Jei esate 18, 19, 20 ar 21 metų amžiaus, jums turi būti mokama ne mažiau kaip 3,80 svarų sterlingų už valandą, jei esate 22 metų amžiaus arba vyresnis – ne mažiau kaip 4,50 svarų sterlingų už valandą.

Jei esate pasamdytas dirbti derliaus nuėmimo rankomis darbus, turite teisę į **minimalų žemės ūkio darbuotojo darbo užmokestį (Agricultural Minimum Wage)**. Anglijoje ir Velse jums turi būti mokama ne mažiau kaip 4,50 svarų sterlingų už valandą, jei esate sulaukę 19 metų. Jei dirbate kitus žemės ūkio darbus, jums turi būti mokama ne mažiau kaip 5,15 svarų sterlingų už valandą. Jei ūkyje dirbate daugiau kaip 39 valandas per savaitę, turite teisę į užmokestį už viršvalandžius; valandinis darbo užmokestis už viršvalandžius yra pusantro karto didesnis už pagrindinį valandinį darbo užmokestį.

Visi aukščiau išvardyti valandinio darbo užmokesčio įkainiai reguliariai yra peržiūrimi. Škotijoje ir Šiaurės Airijoje yra taikomi kitokie minimalaus žemės ūkio darbuotojo darbo užmokesčio įkainiai. Kilus abejonėms, skambinkite telefonų numeriais, išvardytais šio lankstinuko pabaigoje.

Ar darbdavys gali atskaičiuoti mokesčius nuo darbo užmokesčio?

Darbdaviai nuo darbo užmokesčio gali atskaičiuoti tokius mokesčius:

1. Už apgyvendinimą. Sumą, kurią gali atskaičiuoti agentūra, riboja įstatymai. Jei jums mokama ne didesnis kaip valstybinis minimalus darbo užmokestis (National Minimum Wage) arba minimalus žemės ūkio darbuotojo darbo

užmokestis (Agricultural Minimum Wage), jūsų darbdavys negali atskaičiuoti daugiau nei 24,50 svarus sterlingų per savaitę (ši suma reguliariai yra peržiūrima).

2. Pajamų mokesčių ir valstybinio draudimo įmokas. Daugiau apie tai žr. toliau.
3. Už nuvežimą į darbo vietą ir parvežimą (už transportą). Jei dirbate žemės ūkyje, iš jūsų darbo užmokesčio atskaičius mokesčių už transportą, jums mokamas darbo užmokestis turi būti ne mažesnis už minimalų žemės ūkio darbuotojo darbo užmokesčių.

Be jūsų raštiško sutikimo (pvz., sutartyje), jokių kitų atskaitymų daryti negalima. Be to, laikinojo įdarbinimo agentūra negali reikalauti iš jūsų jokio mokesčio už jūsų uždario tvarkymą ar suteiktas apsaugines priemones. Agentūra gali pasiūlyti jums kitų paslaugų, pvz., surengti apmokymą papildomiems įgūdžiams įgyti, už kurį jums tektų mokėti. Tačiau agentūra negali darbo suradimo paslaugų teikti su sąlyga, kad naudositės kitomis jos paslaugomis.

Jūsų darbdavys gali paprašyti pasirašyti atskirą sutartį, kuria prašoma jūsų sutikimo mokėti daugiau už jūsų apgyvendinimą ar kitas paslaugas, pvz., transporto. Jei jums nesuteikiama galimybė rinktis, kur gyventi ar kokiomis paslaugomis naudotis, tokie atskaitymai gali būti neteisėti. Prieš pasirašydami tokią sutartį, kreipkitės patarimo.

Ar privalau mokėti JK pajamų mokesčių ir valstybinio draudimo įmokas?

JK pajamų mokesčių reikės sumokėti nuo jūsų darbo užmokesčio už darbą Jungtinėje Karalystėje. Jūsų darbdavys pasirūpins reikiama susitarimais ir atskaičiuos mokesčius nuo jūsų darbo užmokesčio.

Jums nereikės mokėti JK socialinio draudimo įmokų (vadinamojo valstybinio draudimo), jei sutartį su laikinąja įdarbinimo agentūra pasirašėte Lietuvoje ir socialinio draudimo įmokas mokate Lietuvoje. Jums bus reikalinga forma E101 (ją galite gauti iš bet kurio regioninės valstybinės ligonių kasos filialo). Forma E101 patvirtins, kad mokate socialinio draudimo įmokas Lietuvoje, ir todėl iš jūsų nebus reikalaujama mokėti JK valstybinio draudimo įmokų.

Jei įdarbinimo sutartį sudarysite Jungtinėje Karalystėje (nesvarbu, ar su agentūra, ar tiesiogiai su darbdaviu), jums reikės mokėti valstybinio draudimo įmokas Jungtinėje Karalystėje. Jūsų darbdavys pasirūpins reikiama susitarimais ir atskaičiuos mokesčius nuo jūsų darbo užmokesčio. Jei mokėsite pajamų mokestį ir valstybinio draudimo įmokas, jums bus suteiktas valstybinio draudimo (National Insurance) numeris. Pasiteiraukite jums suteikto numerio, jį reikia žinoti. Šiuo klausimu jums turi padėti jūsų darbdavys. Jei nepadeda, kreipkitės į artimiausią įdarbinimo centrą Jobcentreplus.

Jei esate Lietuvos rezidentas-mokesčių mokėtojas, be pajamų mokesčio Jungtinėje Karalystėje, pajamų mokestį dar gali reikėti mokėti Lietuvoje. Tokiu atveju, jei pajamų mokestis, kurį mokate Jungtinėje Karalystėje, yra mažesnis už pajamų mokestį, Lietuvoje taikomą tokioms pačioms pajamoms, turėsite sumokėti skirtumą Lietuvoje. Daugiau informacijos teiraukitės Lietuvos valstybinėje mokesčių inspekcijoje.

Kas bus, jei susirgsiu, susižeisiu ar pastosiu?

Jūs turite teisę į nemokamas Jungtinės Karalystės valstybinės sveikatos apsaugos tarnybos (National Health Service) teikiamas gydymo paslaugas, tačiau tam tikras išlaidas turi padengti pacientai – už išrašytus vaistus, dantų gydymą ir kai kurias optikų paslaugas. Jei socialinio draudimo įmokas mokate Lietuvoje, turite turėti formą E128 – priešingu atveju šio gydymo

paslaugų negalėsite pareikalauti. Formą E128 reikia užpildyti prieš išvykstant iš Lietuvos; Jungtinėje Karalystėje ši yra naudojama kaip dokumentas, patvirtinantis teisę į valstybinės sveikatos apsaugos tarnybos (National Health Service) gydymo paslaugas. Šią formą galite gauti iš bet kurio Valstybinės ligonių kasos filialo.

Jei atvykstate dirbti į JK ir valstybinio draudimo įmokas turite mokėti Jungtinėje Karalystėje, forma E128 jums nereikalinga. JK valstybinės sveikatos apsaugos tarnybos gydymo paslaugomis galėsite pasinaudoti ir neturėdami šios pažymos. Jei mokate JK pajamų mokestį ir valstybinio draudimo įmokas, galbūt galėsite reikalauti motinystės ar ligos pašalpos, jei dėl sveikatos problemų negalėsite dirbti keturias dienas iš eilės ar ilgiau. Daugiau informacijos teiraukitės JK vietiniame Inland Revenue (vidaus mokesčių inspekcijos) filiale. Norint pasinaudoti gydymo paslaugomis, reikia žinoti savo valstybinį draudimo numerį.

Jei nemokate JK valstybinio draudimo įmokų ir susergate arba pastojate, kreipkitės į vietinę socialinio draudimo įstaigą dėl patarimo valstybinių pašalpų klausimu.

Ar reikės dirbti daug valandų per parą?

Jūs negali reikalauti dirbti daugiau kaip 48 valandas per savaitę, skaičiuojant 17 savaitių vidurkį (arba 26 savaitių, jei dirbate ūkyje), nebent yra jūsų raštiškas sutikimas, liudijantis, kad norite dirbti daugiau.

Ar man priklausys atostogos?

Jūs turite teisę kartą per metus gauti mokamas keturių (darbo dienų) savaitių trukmės atostogas. Taigi, jei esate pasirašę metų trukmės darbo sutartį ir dirbate penkias dienas per savaitę, turite teisę gauti mokamas 20 dienų trukmės atostogas. Jei turite pasirašę šešių mėnesių trukmės darbo sutartį ir dirbate

penkias dienas per savaitę, turite teisę gauti mokamas 10 dienų trukmės atostogas. Į atostogas gali būti įskaičiuotos valstybinės šventės – pasitikslinkite, kas nurodyta jūsų darbo sutartyje.

Jei dirbate žemės ūkio sektoriuje, turite teisę į mokamas 22 dienų trukmės atostogas per metus (11 dienų – jei esate pasirašę šešių mėnesių darbo sutartį), pridedant valstybines šventes.

Jei, pasibaigus jūsų darbo sutarčiai, nesate panaudoję visų jums priklausančių atostogų dienų, jūsų darbdavys turi jums sumokėti už nepanaudotas dienas.

Kas, jei mano darbo vieta yra pavojinga ?

Pagal įstatymą, jūsų darbdavys ir įdarbinimo agentūra privalo užtikrinti jums sveikatai nekenksmingą, saugos standartus atitinkančią darbo vietą ir pasirūpinti jūsų apmokymu, reikalingu saugiam darbui užtikrinti. Jei jums dėl to neramu, kreipkitės į sveikatos ir saugos administraciją (*Health and Safety Executive*).

Kas dar?

Prieš pasirašydami sutartį ar kokius nors kitus dokumentus, kuriuos jūsų prašoma pasirašyti, atidžiai juos perskaitykite ir įsitinkinkite, kad tikrai suprantate tai, su kuo sutinkate. Jei ko nors nesuprantate, paprašykite agentūros darbuotojų paaiškinti. Nepasirašykite jokių dokumentų, kurių nesuprantate.

Niekada niekam neatiduokite savo paso. Jei kas nors turi jūsų pasą ir nenori jo grąžinti, praneškite apie tai policijai. Jums nėra ko bijoti Didžiosios Britanijos policijos.

Atminkite, kad darbas, kurį jums teks atlikti, gali būti labai sunkus ir varginantis. Jei manote, kad fiziškai būsite nepajėgus atlikti siūlomo darbo, verčiau rinkitės kitą.

Naudinga kontaktinė informacija

Lietuvoje

Didžiosios Britanijos ambasada Vilniuje
Antakalnio g. 2
LT-10308 Vilnius
+3705 246 2900
be-vilnius@britain.lt
www.britain.lt

Valstybinė mokesčių inspekcija
Vasario 16-osios g. 15
LT-01514 Vilnius
+3705 268 7802
vmi@vmi.lt
www.vmi.lt

Valstybinė ligonių kasa
Gerosios Vilties g. 1A
LT-03505 Vilnius
+3705 213 9727
vlk@vlik.lt
www.vlk.lt

Jungtinėje Karalystėje

Lithuanian Consulate General (Lietuvos Respublikos
Generalinis Konsulatas)
84 Gloucester Place
London W1U 6AU
Tel.: 020 7486 6404

St Casimir's Church
21 The Oval
Hackney Road
London E2 9DT
Tel.: 020 7739 8735
www.londonas.co.uk

Trades Union Congress (profsąjungų kongresas)
Migrant Workers Project (migrantų darbuotojų projektas)
Congress House
Great Russell Street
London WC1B 3LS

Pagalbos linija „Know Your Rights“
(sužinok savo teises): 0870 600 4882 el. Paštas:
email.ctp@tuc.org.uk

CAB (Citizens Advice Bureau – patarimų piliečiams biuras), žr.
vietos telefonų knygoje

DTI (Department of Trade and Industry – pramonės ir amatų
departamentas) – Employment Agency Standards Inspectorate
(įdarbinimo agentūrų standartų inspekcija)
Tel.: 0845 955 5105

Health and Safety Executive (sveikatos ir saugos administracija)
Tel.: 08701 545500

National Minimum Wage Helpline (pagalbos linija
valstybinio minimalaus darbo užmokesčio klausimais):

Tel.: 0845 6000 678

Šiaurės Airijoje tel.: 0845 6500207

Agricultural Wages Board Helplines (darbo užmokesčio
žemės ūkio sektoriuje tarybos pagalbos linijos)

Anglijoje arba Velse: 0845 000 134

Škotijoje: 0131 244 6392

Šiaurės Airijoje: 02890 520813

Inland Revenue (vidaus mokesčių inspekcija) –
artimiausio filialo žr. vietos telefonų knygoje

JobCentreplus (įdarbinimo centro) / Social Security
(socialinio draudimo) filialai – žr. vietos telefonų
knygoje

Acas (Advisory, Conciliation and Arbitration Service –
patariamoji sutaikinimo ir arbitražo tarnyba)

Tel.: 0845 7474747

Šiaurės Airijoje tel.: 02890 321 442

DTI (Department of Trade and Industry – pramonės ir amatų departamentas) energingai vykdo mūsų siekį „gerovė visiems“, stengdamasis sukurti Jungtinėje Karalystėje geriausią verslui aplinką. Mes padedame žmonėms ir įmonėms dirbti produktyviau, skatindami verslumą, inovacijas ir kūrybingumą.

Mes remiame JK verslą ir namuose, ir užsienyje. Mes daug investuojame į pasaulines technologijas ir mokslą. Mes giname dirbančiųjų ir vartotojų teises. Mes už skaidrią ir atvirą JK, Europos ir viso pasaulio rinką.